

Wittgenstein Incorporated, regie Jan Ritsema © Herman Sorgeloos

kun je iets uitgraven. Maar in mijn geval is het toch altijd weer opnieuw beginnen. De aard van de tekst is één ding, maar ook hoe zo'n regisseur werkt, en hoe de anderen zijn, dat is heel iets anders.

Natuurlijk is het niet altijd makkelijk om te werken met mensen waarmee je geen parcours hebt afgelegd. Want je hebt geen grammatica gemeen. De eerste weken is dat zoeken en naar elkaar staan kijken als koeien die staan te schijten in de mist. Daar moet je doorheen.

Bij Guy Cassiers en Kris Verdonck speel je twee keer in een omgeving die wordt gedomineerd door technologie. Is dat geen verschil van werken dan wanneer je het pure tekst-theater doet zoals in *Wittgenstein* of een klassiek stuk als *Amphytrion*?

In *Under the Volcano* komt ook veel video te pas. Er zijn steeds meer nieuwe technieken. In een aantal gevallen zijn dat conventies, zoals zendmicrofoons. Die zie je steeds meer, ook hier. Dat is zoals met coulissen. Vroeger hoorden die bij een voorstelling, nu niet meer.

Het grote probleem van zendmicrofoons is dat je zelfs met een goede monitor op het toneel niet meer zelf bepaalt wat je aanricht in een zaal, want die controle heb je niet. Dan moet je er op vertrouwen dat de mensen die achter die knoppen zitten daar goed mee omgaan. Ik weet nog zo niet of ik daar zo dol op ben. Brengt het de actie op de scène wel dichterbij? Als publiek vind ik dat het de afstand vergroot. Als acteur heb je de neiging om te denken: ik ben zo goed verstaanbaar dat ik bijna filmisch kan spelen. Maar ik denk dat dat een vergissing is.

Al die technologie is natuurlijk fantastisch. Het is maar hoe ermee wordt omgegaan. Heiner Goebbels excelleert daarin. Hij blijft zuinig, maakt mooie keuzes. Net als Guy Cassiers. Het principe is altijd heel simpel. Het is een ander soort materiaal, maar je hebt dat als acteur niet minder in de hand dan wat je vroeger had met grote changementen en dat soort dingen. Het verandert dus niet echt wezenlijk.

Heb je als acteur rituelen?

Niet als ik repeteer. Ik doe wel altijd mijn hele tekst voor een voorstelling, beetje rondlopend, alleen, en snel. Na een aantal voorstellingen wordt dat overbodig, en dan durf ik het wel eens niet te doen, maar dan voel ik mij niet goed. Bespottelijk is dat. Alsof je dan niet klaar bent. Het is echt voodoo, want het slaat nergens op.